

GANY) mancaria de tota base semàntica, etc. *Capcer* segons Maluquer es diria a Solsona, i *AlcM* ho amplia fins a Tremp, Lleida i Urgell: és clar que essent tant insectívor i «botxi» la idea de CAPTIARE 'caçar' no és arbitrària, però deixem-ho córrer: el català no ens deixaria explicar-hi una -p- i pel sentit això no lliga amb *capçar* o *cappcera*; més senzill, essent forma tan minoritària, suposar que hom descartà la terminació -rany o -grany com una espècie d'intensiu o cua innecessària, per alguna etimologia popular; o bé que sortiria de -serc (SERICU) una mica com *cadafal* de -falc i semblants.

DERIV.: *Capsigranyera*.

¹ *Lanius rufus*, Brissot, deien abans (Serradell, *Soia Terra*, Club Muntanyenc I, 128). — ² Ací amb l'estrafalària excusa d'una «influència castellana» (!) per explicar la -i: tota desviació abans que admetre l'«horrenda» idea d'una herència morisca o mossàrab es declara més acceptable a la crítica.

Capso, *capsorolla*, V. *cap* *Capsort*, *capsortir*, V. *sorgir* 'fondejar' *Capsot*, V. *cap* *Capsoti*, V. *capsigrany* *Capsóto*, V. *cap* *Capson*, V. *sou* *Càpsula*, V. *caixa* *Captació*, *captador*, *captaire*, V. *captar*

CAPTAR i, amb caràcter més general i antic, ACAPTAR, provenen en últim terme del ll. CAPTARE 'cercar i trobar' (freqüentatiu de CAPĒRE, CAPTUS, 'agafar') però, en avançar l'evolució romànica, i reduir-se allò a CATTARE (cast. *catar*, *acatar*, fr. *acheter*, gc. *catà*, que expressen diverses varietats de la idea de 'cercar'), i tendint alhora a reduir-se CAPITALIS a CAPTALE, es reféu en lloc de CA(P)TARE una variant més plena CAP(I)TARE (amb ACCAPITARE, RECAPITARE, derivats), i d'aquesta és de la que provenen el cat. i oc. *captar*, *recaptar*, cast. *recaudar*, etc. □ 1.ª doc.: *captar*, alguns cops Ss. XIV-XV; *captar*, molt sovint des de 1088.

Els pocs contextos antics de *captar* són fraseologia d'aspecte més aviat culte: «un jorn, *captada* ora que algú no-ls oys ne-ls veés, lo dit Johan cridà ---», *Curiat* (NCL. III, 138), «après de haver *captada* e imetrada atenció dels lectors per ço com fora lloch parlar» Muntaner, «a hores *captades* de nit, descarrega en lo cap de les Conilleres, part agresta i molt solitària», doc. de 1587 (Calmette, RLR LIII, 412).¹ En aquesta variant el que més es troba es *captar aigua*, que és sobretot molt vivaç en el domini rossellonès, i encara avui allí amb caràcter molt popular, però pronunciat *kəddá* o *kəbdá*: parlant de l'aigua d'una deu *lə ban kəbdá*, Ur (Cerd., 1959); «aquella sursa, que l'han *kəddádə* a ---» (l'aigua potable, al poble de l'Albera, 1959) i amb curiosa etimologia popular (que pot ajudar a explicar la *d*): «en diuen l'Agulla Cabdal (*kəddäl*) perquè *kəddə* les aigües dels Baixos», Argelers (1960) (es llegeix i se sent molt més pel Rosselló, i ben entès no és estrany a la resta de Catalunya, però allà en un to molt més savi).

En la llengua moderna i comuna *captar* és per damunt de tot 'mendicar', l'expressió general per dir-ho

a tot el Princ. però no menys en altres regions de la llengua (Eivissa, p. ex., PzCabrero). Tanmateix això ha resultat segurament d'una nova adaptació de l'antic i clàssic *acaptar*, que no queda completament definida ni dient que és una restauració del nucli primitiu del mot ni que és una afèresi fonètica (en bona part per una anàlisi mutiladora de la combinació *l'acapte* > *lə káptə* = *la capta*) sinó com una suma i transacció entre les dues coses.

En tot el període medieval la forma *acaptar* és incomparablement més freqüent que *captar*. Ben entès té llavors, i més en el període primitiu, accions més àmplies que les de 'demandar caritat', com 'adquirir' 'obtenir': «hones quas hodie habes, et inantea --- *acaptaràs*», doc. vallespirenc de c. 1088 (Serrallonga, RLR III, 282), «que tu *acabies* ab ell com los trameta misages qui-ls endreçen a conèxer e a amar tu e ton Fill», Lull (*Blanq.*, NCL. II, 31.7), «Natana anà a l'esgleya pregar la celestial regina que li *acabtàs* gràcia ab son Fill, con la abadesa e les altres dones la volguesen vestir a l'orde» (ibid. I, 129.20).

Ja llavors s'anava especialitzant en el sentit de 'demandar per menjar i viure'; en les *Hom.* encara abraça alhora les dues extensions, i ja inclinant-se cap a la segona: «aquest ceg ere justa prob de Jericó, e él *acaptave-s* tot zo d'on vevie; e quant ozí que Nostre Scíner ---» (3v16); de fet cada vegada més es va veient apariant amb *cec*, *pobre*, *alesiat*, etc. (cf. un *cec acaptant* en la *Quaresma* de St. VicentF, 52.110) i, clarament: «*acaptava* per amor de Déu», *Blanq.* (I, 151.16), «de nulla cosa qui fos del spital no volían menjar ni despendre a lur persona, e *acabtaven*, per amor de Déu, ço que havien mester a sustentar lur vida», ibid. (I, 97.4), «havia vergonya de sa pobresa, e no volia *acaptar* per l'amor de Déu, per ço que les gents no coneguessen que ell fos pobre» id. (*Merav. NCL.* III, 11); «ses filles són nétas de aquell mateix rey, 4 de Aragó --- no vullau muyren de fam ne vajan *acaptants*», *La Fi del Comte d'Urgell* (NCL., 35); *Careta* (*Barbrismes*) cita (per evitar el bárbar *pordiosero* que s'havia arribat a sentir en els llavis d'algun barceloní) exemples de *lo captador* i de *sens acaptar* en Lluís de Requesens (de *acaptar* 'mendicar' i *acapte* 'recapta' el 1599, etc., p. 457 i s. v. *captar*).

Enllacem amb l'ús modern de les zones meridionals on (segurament ajudant-hi la pronúncia occidental) es manté, en aquest sentit, la *a-* inicial, com en el Migjorn valencià —MGadea, *T. del Xè* I, 205— o a Tortosa: «de dit pontatge seran franques les — persones miserables que *acaptens*»; allí ja, p. ex., en un escrit legal de 1672: «donaran llicències a --- alguns per a poder *acaptar* ni recullir almoynes» (Vergés Paulí, *Espurnes* v, 93, 184); cf. *acaptar* per a tasques del camp a Camarasa, a. 1295-9 (CaCandi, *MiscHiCat.* II, 176).

DERIV.: *Captatge* ross. 'el procés i lloc de captar aigua': *La barraca del kəptátə de l'aigua* en els Fontanals de Cambresdase, per al proveïment d'aigua Eina-Sallagosa, 1959. *Acapte* [c. 1040] 'acció d'adquirir, obtenir' a l'Edat Mitjana: «magnos *achaptés* et examplaments de terra», Bna. o cat. occ. (Camarasa,